

Tutkimuksen näyte (kuudes luku) on hyvinkin riittävä. Luokittelu on myös reliabiliteettikertoimen mukaan tehty luotettavasti, paitsi vuoden 1960 aineiston osalta.

Johtopäätöksissä tekijä joutuu toteamaan itsekin analyysitasonsa riittämättömyyden. Erot eri poliittisia suuntia edustavien lehtien välillä ovat pienet (s. 248). Eroja on, "...mutta ne ovat pieniä, korkeintaan muutaman prosenttiyksikön suuruisia". Mitään todella merkittäviä poikkeamia ei yksikään tutkituista lehdistä tee mihinkään suuntaan (s. 250). Tämä koskee kuitenkin vain kirjoitusten ulkoisia painotuksia (s. 251).

Johtopäätökset ovat luontevia. Kuitenkin yksi johtopäätös ontuu: "jos kaikki suomalaiset omakohtaisesti harrastaisivat kulttuuria..., on kyseenalaista, mihin enää tarvittaisiin kulttuuriosastoja" (s. 254). Tilanne lienee täsmälleen päinvastainen. Miksi muuten metsästäjät lukevat erämieslehteä, miksi käsityö- tai keittiötaidoista kertovat lehdet menestyvät. Juuri siksi, että tämän alan harrastajia on runsaasti ja harrastajat lukevat niitä.

Puutteita

Puuttumatta enää analyysissa käytettyjen välineiden ylimalkaisuuteen totean muutamia puutteita työstä:

Yksi vakavammista puutteista on kuvan tarkastelun unohtaminen kokonaan tutkielman ulkopuolelle. Tämä on tehty ilmeisen huomaamatta. Kuvaa ei nimittäin missään kohden tietoisesti rajata tutkimusotsikon "Kulttuuriosasto" ulkopuolelle.

Tutkimuksen lähtökohtiin olisi ollut perusteltua sijoittaa tarkastelu **ulkomaisista** lehtien kulttuuriaineistoja koskevista tutkimuksista. Edelleen lähtökohdista puuttuu **kulttuurijournalismin** tarkastelu, jonka avulla olisi voitu saada esille keskeisiä sisältöpiirteitä kirjoittelusta.

Johtopäätöksissä olisi tekijältä odotanut suosituksia lehtien kulttuuritoimittajille tai lehdentekijöille yleisemmin. Niin ikään johtopäätöksistä puuttuvat kaikki **teoreettiset** päätelmät samoin kuin tutkimusasetelmasta saadut **metodologiset** kokemukset, joista olisi hyötyä seuraaville tutkijoille.

Loppuarviointi

Edellä esitetty kritiikki saattaa tuntua ankaralta, sellaiseksi se on opetusmielessä tarkoitettukin. Kyseessä on kuitenkin tyypillinen välitutkinnon opinnäyte siihen kuuluvine ongelmineen. Monista puutteista ja ylimalkaisuuksista huolimatta VTK Merja Hurrin työ osoittaa valtiotieteellisen tiedekunnan opinto-oppaassa vaadittua kykyä itsenäisesti ja kriittisesti soveltaa alan tieteellisiä tutkimusmenetelmiä. Tätä osoittaa ennen muuta itsenäinen tutkimusasetelman ja mittareiden kehittäminen, aineiston hankinta, jäsentely ja analysointi. Työ on sellaisenaan hyvää suomen kieltä sekä sen eteneminen sän- tillistä ja johdonmukaista. Katson voivani suositella tiedekunnalle työn hyväksymistä valtiotieteen lisensiaatin tutkintoon kuuluvana opinnäytteenä arvosanalla **non sine laude approbatur**.

Pertti Tiuhonen

Lausunto Merja Hurrin lisensiaattityöstä "Kulttuuriosasto", tammikuu 1984

Valtiotieteellisen tiedekunnan tarkastajana esitän lausuntonani valt.kand. Merja Hurrin lisensiaattitutkielmasta "Kulttuuriosasto. Neljän puoluelehden ja yhden sitoutumattoman päivälehdän kulttuuriosastojen sisältö ja kehitys" kunnioittavasti seuraavaa:

Hurri pyrkii kartoittamaan tutkielmassaan Kansan Uutisten (aiemmin Vapaa Sana), Suomen Sosialidemokraatin, Helsingin Sanomien, Suomenmaan (aiemmin Maakansa) ja Uuden Suomen kulttuuriosastojen sisältöä vuosina 1950, 1960, 1970 ja 1980. Huomiota kiinnitetään hyvin moniin sisältöpiirteisiin kuten kulttuuriaineiston osuuteen, taidelajien osuuteen, kulttuurikäsitteisiin, kulttuuriarvosteluihin ja kulttuuriarvostelujen luettavuuteen. Tutkielmassa vertaillaan toisiinsa paitsi ajankohtia myös lehtiä. Lehtien välisiä sisältöeroja tarkastellaan paitsi em. sisältötekijöiden myös täsmällisempien eri aihevalintoja koskevien tietojen avulla. Tutkielmassa on pyritty selvittämään myös kilpailutekijöiden ja ilmoitustilan vaikutusta kulttuuri-

osastoihin. Kokonaisuudessaan kysymys on hyvin laajasta kulttuuriosastojen sisällön kartoituksesta.

Hurrin työtä ei ohjaa mikään yhtenäinen teoreettinen viitekehys, vaan tutkimuskohdetta tarkastellaan hyvin erilaisista perspektiiveistä käsin. Keskeisin ja mielestäni myös mielenkiintoisin lähtökohta on ajatus siitä, että kulttuuriosastojen kulttuurikirjoittelua hallitsee "yhteinen tietoisuus" esteettisestä osakulttuurista. Tällöin esteettisellä osakulttuurilla tarkoitetaan ammattitaiteilijoiden, kriitikoiden ja taidekulttuurin traditioon perehtyneiden harrastajien määrittelemiä normeja ja arvostuksia kulttuurille. Tärkeimpiä esteettisen osakulttuurin ominaisuuksia olisivat, että se painottuu ammattilaiskulttuuriin ja antaa vain vähän tilaa harrastajakulttuurille, että se painottuu taidekulttuuriin ja antaa vain vähän tilaa muille kulttuurin muodoille ja että se ei suosi ideologisten tekijöiden tuomista kulttuuriin tai kulttuurikritiikkiin. Hurri olettaa myös, että lehtien täsmällisemmät aihevalinnat olisivat pitkälle samanlaisia eikä niissä myöskään voitaisi löytää ideologisten suuntien mukaisia eroja.

Tätä mielestäni keskeisintä tarkastelua koskeva tulososa osoittaa, että käsitys esteettisen osakulttuurin hallitsevuudesta saa tukea: lehtien kulttuuriosastot osoittautuvat varsin samanlaisiksi. Tässä yhteydessä osoittautuu myös, että mitään erityisiä muutoksia ei kulttuuriosastoissa ole tapahtunut. Kulttuuriosastot näyttäsivät siis olevan samanlaisia ja muuttumattomia, kun niitä tarkastellaan esteettisen osakulttuurin kriteerien perusteella. Itse asiassa vain yksi Hurrin käyttämistä kriteereistä ei anna tämänsuuntaista tulosta. Kysymys on täsmällisempien aihevalintojen samanlaisuudesta eri lehdistä. Tällaista samanlaisuutta ei nimittäin juurikaan näytä esiintyvän.

Mielestäni Hurri on kuitenkin väärässä ajatellessaan, että lehtien täsmällisempien aihevalintojen samanlaisuutta koskeva tarkastelu testaisi välttämättä osakulttuuriajatus, kun asiaa tarkastellaan hänen tavallaan - kiinnittämällä huomiota siihen, missä määrin esim. on julkaistu juttuja samoista tapahtumista, henkilöistä jne. On selvää, että lehtien välillä voi olla eroja tässä suhteessa, vaikka ne käyttäytyisivätkin esteettisen osakult-

tuurin normien mukaisesti. Kertominen yksittäisistä tapahtumista ja ilmiöistä voi erota lehdestä toiseen, mutta nämä yksittäiset tapahtumat ja ilmiöt voivat silti kaikki edustaa esteettistä osakulttuuria. Mielestäni osakulttuuriajatus onkin ollut testattavissa nimenomaan yleisempien sisältökategorioiden avulla, jotka vaikuttavat reliaabeleilta ja valideilta, eikä tarkastelemalla tekijän tapaan yksittäisi valintoja. Silti tällaisen täsmällisenkään tarkastelun ei olisi tarvinnut jäädä välttämättä epärelevantiksi, vaan toisentyyppisenä se olisi saattanut osoittaa täsmennysmahdollisuuksia osakulttuuriajattelussa.

Kuten edellä todettiin, Hurri on lähestynyt tutkimuskohdettaan hyvin erilaisista perspektiiveistä käsin. Houkutus tällaiseen on ymmärrettävää, kun muistetaan, että laajamittaista peruskartoitusta kulttuuriosastoista ei ole ollut olemassa. Kuitenkin tämä merkitsee työssä melkoista hajanaisuutta ja myös tietynlaista ulkokohtaisuutta. Mielestäni työtä olisi voinut pyrkiä kiinteyttämään sillä, että arvostelujen luottavuuden tarkastelu ja ilmoitusten vaikutusten selvittely olisi yritetty kytkeä keskeiseen osakulttuuriin eikä käsitelty niitä siitä täysin erillisinä. Olisi ollut mielenkiintoista esim. tietää, eroaako esteettisen osakulttuurin piiriin luettava aineisto luottavuudeltaan muusta aineistosta (onko se esim. vähemmän luettavaa) ja vaikuttaako ilmoitustila sekä vaikuttavato yleensä kilpailutekijät eri tavalla erityyppisen kulttuuriaineiston kohdalla. Edellä sanotusta riippumatta luottavuuden tarkastelusta voidaan myös todeta, että tutkielmassa käytetty luottavuuden mittaustapa ei ota huomioon lainkaan sitä, miten ymmärrettäviä teksteissä käytetyt käsitteet ovat. On kuitenkin ilmeistä, että varsinkin kulttuuriosastoissa käytetään kieltä, jossa esiintyy suhteellisen usein vaikeasti ymmärrettäviä sanoja. On olemassa sanaluetteloja, joiden avulla tällaista ongelmaa olisi voinut pyrkiä lähestymään. Mitä tulee erityisesti osakulttuuriaspektiin, kielellisten tekijöiden liittäminen siihen muun kuin luottavuuden kannalta olisi luultavasti ollut mahdollista tutkimalla arvostelijoiden kielenkäytön samanlaisuutta.

Kokemusperäisen tutkimustyön prosessia on noudatettu pääpiirteissään johdon-

mukaisesti, mutta jossain määrin tässä näyttää esiintyvän horjuvuutta. Näyttäisi esim. siltä, että aineistosta tehtävien alustavien havaintojen annetaan vaikuttaa joissakin tapauksissa hypoteeseihin, jotka sitten testataan käyttämällä samaa aineistoa, joka on niiden syntyyn ollut vaikuttamassa. Kuitenkin sisällön eritte-lyssäkin - vaikkakin siinä aineistoon on välttämättä perehdyttävä esim. ennen sisältöluokkien lukkoonlyömistä - varsinai- set hypoteesit tulisi kuitenkin laatia ennen varsinaiseen tutkimusaineistoon perehtymistä.

Valt.kand. Hurri on tehnyt määrälli- sesti mittavan työn, joka mielenkiintoi- sella tavalla valaisee aiemmin laajamit- taisesti tutkimatonta aluetta sanoma- lehdissä. Itse tutkimusongelma on mieles- täni ollut perusteltu. Sen vuoksi, että työssä on käytetty useampiakin teoreet- tisiä tarkastelukulmia ja jätetty käyttä- mättä niiden ilmeisiä yhdistelmämahdol- lisuuksia hyväksi, työ jää kuitenkin haja- naiseksi ja pintapuolisen tuntuiseksi. Tutkimusoperaatiossa on nähtävissä joitakin seikkoja, joita voitaisiin arvos- tella, mutta kokonaisuudessaan voidaan katsoa Hurrin selvinneen tyydyttävästi. Suosittelen tiedekunnalle työn hyväksy- mistä arvosanalla **non sine laude appro- batur**.

Samalla haluan saattaa tiedekunnan tiedoksi, että valt.kand. Merja Hurri on ensimmäinen henkilö, joka alusta alkaen Helsingin yliopiston tiedotusopin laitoksella opiskelleena on yltänyt tämäntasoiseen opinnäytteeseen.

AHONEN, Hannu
Sivunvalmistuksen osajärjestelmien liitet- tävyys / Hannu Ahonen. - Espoo: Nordisk avisteknisk samarbetsnämnd (NATS) ; Valtion teknillinen tutkimuskeskus (VTT). Graafinen laboratorio. - (2), 61 s. : kuv.

City - way of life - mass communica- tion : report of the third Soviet-Finnish seminar / comp. by Jyrki Jyrkiäinen. - Tampere : Tampereen yliopisto, 1984. - (2), ii, 305, (2) s. - (Tampereen yli- opisto, Tiedotusopin laitos, Julkaisuja, Sarja B ; 13/1984).

ERHOLM, Erja
Viestinnän peruskurssi : etäopetusmate- riaali / Erja Erholm. - Hki : Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutus- keskus, 1983. - 227 s. : kuv.

Finnish Films 84 = Films Finlandais 84 / ed. Kirsi Tykkyläinen. - Hki : The Finnish Film Foundation, 1984. - 45 s. : kuv.

GRAMSCI, Antonio
Kirjoituksia journalismista / Antonio Gramsci ; suom. Jorma Mäntylä. - Soihtu 47(1983)5-6, ss. 36-43.

HEMÁNUS, Pertti
Kaapecti-tv, paikallisuus ja kaupungit / Pertti Hemánus. - Suomen kunnallislehti 68(1983)16, ss. 24-26.

HEMÁNUS, Pertti
Mass media yesterday and today / Pertti Hemánus, Tapio Varis. - Prague : Inter- national Organization of Journalists, 1983. - 79 s.

HEMÁNUS, Pertti
Moralismi ja kaksinaismoraali tiedon- välityksessä / Pertti Hemánus. - Mikke- li : Itä-Suomen Instituutti, 1984. - ss. 66-78

teoksessa: Ahdasmielisyden ja uusmora- lismien päivät Mikkelissä 5-7.8.1983 : seminaariraportti / toim. Tuulikki Tukiai-